

Северинов О. В.,

*к. е. н., доц. кафедри технології, екології та безпеки життєдіяльності,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(Україна)*

Єрмоленко О. А.,

*к. е. н., доц. кафедри управління персоналом та економіки праці,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(Україна)*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Світова глобалізація та інтеграційні процеси не залишають осторонь жодної сфери діяльності людини. Не стала винятком і система вищої освіти. Проте мало відчинити двері, потрібно ще й відповідати сучасним вимогам, витримати конкуренцію з боку інших країн. Ринок освіти вражає за своїми масштабами. За оцінками Світової організації торгівлі, його ємність становить близько 50–60 млрд. дол. Основні конкуруючі центри – це США, які займають приблизно третину ринку, ще 30 % займає Європа, 10–15 % – частка Нової Зеландії та Австралії. Експорт освітніх послуг виконують 129 країн, це приблизно 70 % усіх держав [1]. На додачу маємо співставний обсяг додаткових інвестицій в інші галузі, зокрема, харчування, проживання, туристична сфера тощо. Доля України на цьому ринку складає біля 0,2 відсотка (у абсолютному виразі біля 100 млн. доларів США), що звичайно дуже мало. Наразі українська вища освіта має значний потенціал, проте сучасні конкурентні умови вимагають посилення позицій української вищої освіти в організації підготовки сучасного фахівця та в подальшій інтернаціоналізації вищої освіти і науки. Підвищуються вимоги до фахівців, перш за все, щодо рівня оволодіння професійними компетентностями, рівня володіння іноземними мовами та сучасними інформаційними технологіями.

Варто зазначити, що глобалізаційні процеси дозволили освітнім послугам перетнути національні межі, що сприяє розвитку міжнародних освітніх програм. Відображенням процесу інтеграції є співпраця освітніх організацій і національних освітніх систем у розробці єдиних стандартів якості та одиниць вимірювання навчального навантаження. Змінюється і роль освіти в сучасному світі: вона перетворюється безперервний процес протягом активного життя, оскільки протягом усього життя людина стикається з проблемою старіння знань, необхідністю постійного їх оновлення, поповнення й освоєння нових суміжних професійних сфер. Конкуренція на ринку освітніх послуг здійснила перехід ініціативи і влади в руки споживача, сучасні інформаційні технології істотно розширили можливості вибору освітніх програм. Завдяки глобалізаційним процесам студенти можуть здобувати вищу освіту в зарубіжних країнах, а застосовувати отримані компетентності, працюючи в міжнародних компаніях по всьому світу.

У провідних ВНЗ Великобританії, США, Канади до 80 % студентів – іноземні громадяни. Сучасні інформаційні технології, бурхливий розвиток дистанційного навчання зробили національні межі абсолютно прозорими для освітніх послуг. Сформувався єдиний світовий освітній ринок, де ВНЗ найрізноманітніших країн пропонують свої продукти і послуги всім студентам відразу, не обмежуючи себе національними кордонами. Працедавці в багатьох країнах Європи все більше уваги звертають на випускників ВНЗ, на досвід навчання, життя і роботи за кордоном, оскільки це показує адаптивні можливості кандидатів, широту кругозору, навички спілкування з представниками різних культур. Інтернаціоналізація освіти прагне до різних цілей, серед яких:

диверсифікація і зростання фінансових надходжень через залучення іноземних студентів на платне навчання;

універсалізацію навчальних планів і навчання своїх студентів у зарубіжних ВНЗ-партнерах;

розширення регіональної мережі ВНЗ для ефективного використання власних ресурсів та диверсифікації залучення студентів;

підвищення якості освіти і досліджень за рахунок участі студентів і викладачів у міжнародному процесі обміну знаннями тощо [1].

Звичайно, маючи потенціал і величезний досвід, неможливо стояти осторонь світових тенденцій інтерналізації освіти. Так, Міністерство освіти і науки України ставить на меті зростання якості вищої освіти, її відповідність сучасним вимогам, для чого здійснюються і плануються контрольні заходи хоча ці задачі мають бути поставлені самими ВНЗ, які зацікавлені у залученні більшої кількості іноземних студентів, а роль Міністерства освіти і науки має зводитися до підтримки вітчизняної освіти і створення сприятливих умов для глобальної конкуренції.

Зважаючи на сучасні тенденції розвитку освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця намагається ефективно позиціонувати себе як ВНЗ, що здійснює міжнародне співробітництво з освітніми організаціями, фондами та асоціаціями [2, с. 65], зокрема з провідними університетами Європи, зокрема, стосовно спільних програм підготовки магістрів, для підготовки і складання іспиту на отримання сертифікату BEC (Business English Certificate) з Кембриджським університетом, корпорацією Microsoft для впровадження в освітній процес сучасних інформаційних технологій. На сьогодні кількість міжнародних зв'язків ХНЕУ ім. С. Кузнеця неухильно зростає. На даний час діє 71 міжнародний договір із зарубіжними організаціями та установами, навчальними закладами, асоціаціями, з якими підтримуються ділові зв'язки. ХНЕУ ім. С. Кузнеця є одним із перших українських університетів, що приєдналися до Magna Charta Universitatum (у 2004 році відбулось підписання Великої Хартії університетів). Університет активно впроваджує нові стандарти освіти, орієнтуючись на ті, що діють у країнах європейського співробітництва. Також, ХНЕУ ім. С. Кузнеця є учасником та активно використовує всі можливості й переваги членства в таких міжнародних асоціаціях, як Асоціація економічних університетів Південно-

Східної Європи та Чорноморського регіону (2008), Асоціація європейських університетів (2009), Університетська агенція франкофонії (2009), Міжнародний інститут адміністративних наук і Міжнародна асоціація шкіл та інститутів адміністрації (2013), Організація економічного співробітництва та розвитку (2012) та інші [3, с. 125].

Стратегічним завданням університету є інтеграція у світове освітянське співтовариство, входження до єдиного європейського наукового і освітнього простору – зони «Європейської вищої освіти», у рамках якої освіта набуває прозорості та конкурентоспроможності.

Згідно з основними принципами інтерналізації освіти щодо узгодження архітектури систем вищої освіти європейських країн стратегічними цілями розвитку міжнародної кооперації в ХНЕУ ім. С. Кузнеця є:

покращення міжнародної прозорості навчальних програм (курсів) і визнання кваліфікацій шляхом поступового узгодження циклів підготовки (навчання);

сприяння мобільності студентів, викладачів та наукових працівників;

присвоєння та визнання спільних ступенів;

отримання позабюджетного фінансування від міжнародних фондів, програм та ініціатив, що діють у галузі освіти, та ін. [3, с. 124].

І саме всі ці цілі разом дозволяють досягати головної мети – формування компетентного фахівця, кваліфікація якого відповідає сучасним вимогам міжнародного ринку праці.

Сьогодні університет є визнаним лідером серед університетів України по кількості і якості програм спільної підготовки фахівців. Наразі ХНЕУ ім. С. Кузнеця бере участь у чотирьох реально працюючих програмах спільних дипломів з європейськими університетами:

франко-українська програма підготовки магістрів MBA «Бізнес-інформатика» (Університет Ліон-2 ім. Люм'єр, Франція);

франко-українська програма підготовки магістрів за спеціальністю «Туризм. Культурна спадщина. Дозвілля» (Університет Ліон-2 ім. Люм'єр, Франція);

австро-українська програма підготовки магістрів «Магістр наук в інженерії» і «Магістр бізнес-адміністрування» (Віденський університет прикладних наук Technikum Wien, Австрія);

австро-українська програма підготовки магістрів MBA «Технологія мультимедійних видань» (Віденський університет прикладних наук Technikum Wien, Австрія);

Крім того планується відкриття ще декількох програм спільної підготовки фахівців з метою забезпечити до 200 випускників магістрів можливістю участі у цих програмах. Звичайно, наявність спільних програм потребує кропіткої організаційної підготовки, зокрема, мовної підготовки на рівні B2 з англійської, французької чи іншої мови спільної програми.

Активна співпраця ХНЕУ ім. С. Кузнеця з Кембриджським університетом щодо підготовки до складання іспиту на отримання сертифікату ВЕС дозволила за шість років отримати 81 студентам та 75 викладачам рівень B2.

Проте, враховуючи розвиток можливостей для українських громадян отримати вищу освіту у країнах Європи чи Америки, велике значення має залучення іноземних студентів, яких влаштовують умови і рівень освіти в Україні.

З огляду на це варто зосередити увагу на наступних тенденціях:

інтенсивний розвиток економіки в багатьох країнах Близького та Далекого Сходу, Азії та Африки має наслідком зростання потреби у висококваліфікованих кадрах;

більшість із зазначених вище країн не мають змоги задовольнити зростаючі потреби з підготовки висококваліфікованих кадрів;

у світі невпинно зростає потреба у кваліфікованих фахівцях для сфери менеджменту, економіки, інформатики, туризму, державного управління, міжнародного бізнесу, медіа-комунікацій.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності університету, згідно зі стратегією розвитку ХНЕУ ім. С. Кузнеця, є підготовка висококваліфікованих кадрів, у тому числі й для інших країн світу. Залучення до навчання іноземних студентів стає однією з важливих складових формування контингенту і сприяє підвищенню авторитету університету не тільки в Україні (за даними УДЦМО [4] – 12-те місце в рейтингу за кількістю іноземних студентів), а й за кордоном.

У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця станом на 01.01.2017 року навчається 1538 іноземних громадян з 43 країн світу. На денній формі навчається 671 іноземний студент, на заочній – 823 іноземних студентів, на підготовчому відділенні – 39 іноземних громадян, проходить стажування – 6 іноземних громадян, навчається на програмах підготовки докторів філософії – 5 іноземних громадян.

Розвиток інтерналізації вищої освіти нерозривно пов'язаний також і з культурним співробітництвом. Так в університеті склалася щорічна традиція проведення «Дня єдності культур», серед заходів якого, зокрема, познайомитися з культурним надбанням різних країн, поспілкуватися з представниками інших країн і навіть спробувати традиційні справи іншої країни.

Таким чином, сучасні тенденції інтерналізації вищої освіти визначають серйозне конкурентне середовище, і для можливості конкурувати Україна має створити відповідні умови для розвитку освіти, а також розвитку супутніх сфер послуг, а українські ВНЗ мають пропонувати якісний освітній продукт.

Література

1. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. Електронний ресурс : [https://www.google.com.ua/Fvamsue_2011_2\(46\)__13.pdf](https://www.google.com.ua/Fvamsue_2011_2(46)__13.pdf)
2. Єрмаченко В., Єрмоленко О. Вхідна мобільність як фактор розвитку сучасного вищого навчального закладу // Вища школа, 2015. – №9-10. – С. 59-69.

3. Крок у майбутнє : 2011–2015 роки [монографія] / авт. колектив: В.С. Пономаренко (заг. ред.), М.В. Афанасьєв, В.Є. Єрмаченко та ін. ; авт. -укл. Д.Ю. Михайличенко. — Харків : Золоті сторінки, 2015. — 220 с.

4. Сайт Українського державного центру міжнародної освіти. Електронний ресурс : <http://intered.com.ua>.